

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.</p>	<p>Megjelen havonként háromszor, 5-én, 15-én és 25-én egy, illetőleg másfél iven. Előfizetési ár egész évre 4 frt., félévre 2 frt., Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt., 200 szóig 2 frt., a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő, Kis-Mester utca 1382.</p>
--	---	--

A zsinati képviselők választása s a zsinati költségek.

A magyarországi reformált egyház egyetemes konventje, az 1879. évi szeptember 10—13. napjain Debreczenben tartott tanácskozása alkalmával, a legközelebbi alkotmányozó zsinat alakításának és szervezetének szabályzatát elkészítvén, annak 3. §-ában a zsinati képviselők választása ügyében azon általános utasítás foglaltatik: „*az egyes egyházkerületekből küldendő képviselők megválasztásának és igazolásának módját, az egyes egyházkerületek maguk határozzák meg.*” — Ennek következtében tehát, mindenik egyházkerület belkörüleg fog intézkedni, a képviselők választását és igazolását illetőleg, s van hivatva a szükségelt költségek előállítás módját is megállapítani.

Most mellőzve azon elvi kérdést, valjon helyesen, az alkotmányi fogalmakban gyökerezőleg járt-e el az egyetemes konvent, midőn ilyen szabad kezét engedett e nagyon lényeges és fontos ügy megoldásánál az egyes egyházkerületeknek; nem mérlegelve a dunáninni egyházkerületnek sem épen e tárgyra vonatkozólag kifejezett méltó aggodalmát, melyet e szavakban nyilvánított: „*miután minden más szervek fölött épen a zsinat a kerületek legkiválóbb érintkezési pontja s egyuttal az egész szervezetnek is legfontosabb tényezője, mely souverain hatalommal mindnyájunkat egyaránt kötelezőleg intézkedik egyházunk legéletbevágóbb kérdéseiben: tehát tagjainak választási módja is csak egyenlő alapon történhetik mindenik kerületben;*” miután nagyon tudjuk és érezzük, hogy mi volt a főindok és rugó, mely az egyetemes konventi képviselőket, ily intézkedés elrendelésére kényszerítette, hogy azt látták ez idő szerint czélszerűnek és kivihetőnek; miután tehát az egyes egyházkerületek maguk lesznek hivatva határozni, lássuk hogy csekély nézetünk szerint, mi lehetne ugy a képviselők választásának mint a kívánt zsinati költségek fedezésének legkönnyebb és legtermészetesebb módja s megoldása, különösebb figyelemmel lévén a tiszántuli ref. egyházkerületre s ennek viszonyaira.

A zsinati képviselők választásának többféle módja

lehet a mint az a konventi bizottság munkálatának indokolásában kifejtetik.*) — Legtermészetesebb és minden tekintetben a legigazságosabb volna a népesség és egyházkerületek száma szerint külön e célra alakítani választókerületeket, akkor a tiszántuli ref. egyházkerületben 17 oly választókerületet kellene alakítani, melynek népessége 48470 lelket számlálna, és ezen választókerületek lennének aztán jogosítva egy egyházi és egy világi képviselő választására. Ez azonban oly sok nehézséggel és akadályokkal járna, melyeket alig győzhetnénk le, egyszersmind a történelmi fejlődés fonalát is megszakítanók. A mi egyházszervezetünkben eddigelé az egyes egyházmegyék nagyszámú tényezőnek tekintettek s valójában nagy hivatást teljesítettek, nem volna tehát igazságos eljárás, ha méltán megérdemelt jogélvezetük csorbulást szenvedne. Még a budai zsinat alkalmával is, midőn pedig egyik superintendens a másikonál több képviselőt nem küldhetett, tehát a tiszántuli egyházkerületből is 25 képviselőt lehetett csak választani: a tiszántuli egyházkerület lehetőleg biztosította az egyházmegyék e téreni jogait, mert azt határozta, hogy „13 levén a traktusok száma, s e mellett nemcsak a traktusok, hanem a superintendens részéről is kellekven követeknek lenni: mindenik traktus nem küldhet két követet, de némely traktusoknak azon kívül is bajos és terhes volna kettőt küldeni: azért némely kisebb traktusokat összeköttünk.” Ennélfogva az egyházmegyék a következő arány szerint választották a zsinati képviselőket, u. m.: a máramarosi és ugocsa egyházmegyék együtt 2-öt, a szatmári és u. bányai együtt szintén 2-öt, a közép-szolnoki és szilágysági együtt 2-öt, a többiek aztán mint szabólcsi, debreczeni, érmelléki, bihari, beregi, nagykunsági és békési egyházmegyék külön-külön 2-öt-2-öt. A még hiányzó szám az egyházkerület által választatott. Az 1848-ik évben tartott országos összejövetelre a tiszántuli ref. egyházkerület 30 képviselőt küldvén, ugy intézkedett,

*) A zsinati előmunkálatok. A magyarországi ref. egyház egyetemes konventjéből kiküldött bizottság által előterjesztve. Kiadta Tóth Sámuel a konventi bizottság jegyzője. Debreczen, 1879. 96 lap.

hogy a legkisebb lélekszámmal bíró egyházvidék is legalább egy képviselő választására felhatalmazva legyen; épen azért azt rendelte, hogy a n. bányai egyházvidék 1, a békésbányai 4, a beregi 2, a bihari 2, a debreczeni 4, az érmelléki 2, a heves n. kunsági 4, a n. károlyi 1, a már. ugcocsi 1, az alsó szabolcs hajdukerületi 3, a felső szabolcsi 2, a szatmári 2, a n. szalontai 2 képviselőt válasszon.

Ezt az elvet tehát most is czélszerű lesz fentartani s a régi mezsgyét nem bontani fel. Képezzen jelenleg is minden egyházmegye egy önálló választó kerületet; még pedig oly mértékben, hogy egy egyházi és egy világi képviselő választásra jogosítva legyen. Abban mindig van valami nehézség és feltűnő vizátság, ha csak egy képviselőt választhat valamelyik választó kerület. Eképen a 13 egyházmegye választana 26 képviselőt, hátra van még 8 képviselő választása, az pedig a legnépesebb egyházmegyék közt osztatnék meg, olyan formán, hogy a békésbányai, heves n. kunsági, alsó szabolcsi és debreczeni egyházmegyék még 2—2 képviselő választásra jogosítatnának. — Így nem csorbítatik az egyházmegyék régi joga sem, de egyszersmind bizonyos mértékig elég lesz téve azon méltányos és igazságos követelménynek is, hogy a népesség aránya szerint képviseltetnek a zsinaton az egyházmegyék; mert egyházkerületünkben a legnépesebb egyházmegyék mégis legalább 4 zsinati képviselő választásra lesznek jogosítva.

A mi már a zsinati költségeket illeti, hogy és miképen teremtsük azt elő. E tekintetben is nézzük meg, hogy apáink minő eljárást követtek a budai zsinat alkalmával; és az 1849. évre már kitűzött zsinat költségeit mi alapból szándékolták fedezhetni?

A tiszántuli egyh. kerület 1791. aug. 27-én ezt határozta: „a költségek az ekkleziáknak önként való oblatumából kell kitelni; szükség tehát, hogy minden traktus a maga deputatusairól provideáljon és abban találjon módot addig is míg az ekkleziák megszólíthatnak és erre a végre önként való oblatumokat beküldhetik. A diurnumról úgy gondolkoztunk vigyázzván mind a Budán leendő költségekre, mind az illendőségre, hogy az egy személynek kevesebb nem lehet négy rénes forintnál, a vecturalis expenzákon kívül.“ A később 1791. szeptember hóban tartott közgyűlés pedig aképen intézkedett: „minden ekkleziában valamely e végre rendeltetendő vasárnapon minél hamarabb publicáltassék t. i. a zsinat tartása, és a gyülekezetek bővséges alamizsnálkodásra serkentessenek. — A Coadjutor Curator urak vagy helytartók pedig, a tiszteletes predikátor uraimékkal egyetértvén, vagy magok személy szerint, vagy mások által, az ekkleziák előljáróit és protestáns urakat megkeresvén, arra indítsák, hogy mind a magukéból, mind pedig a mennyit lehet közönséges ekk-

lézsi fundosocskáikból adjanak és a Coadjutor Curator urak vagy azoknak helytartói, a v. tractusokkal egyetértvén Perceptorokat rendeljenek, a kik az adakozásokat erga Quietantiam et contraquietantiam kezekhez vegyék; egyszersmind arról a mennyit fognak incassalni az urat Tekintetes idősb Péchy Imre uramat, mint az ur Tekintetes főcurátor ur helytartóját postán per Léta Álmosd, azonnal tudósítani ne terheltessenek.“

Az 1849-ik évben tartandó zsinat költségeire nézve pedig azon intézkedés tétetett: hogy a képviselők uti költségeiről az illető egyházmegyék gondoskodjanak, de a 3 frtnyi napi díj már az ugynevezett agenciális pénztárból fizetessék, a mely pénztárnak gyámolítása végett az említett célból különleges templomi adakozás tüzetett ki pünköszt első napjára; e mellett a gyülekezetek is felszólítottak, hogy a nagy fontosságú célra saját pénztáraikból is adakozzanak.

A tiszántuli egyházkerület konventi képviselői pedig 1877-ben Budapesten e tárgyra vonatkozólag következő véleményeket terjesztették az egyetemes konvent elé: „A zsinati költségek fedezése végett, bizonyos mérsékelt adó alá vetendőknek véljük nemcsak az egyes gyülekezeteket mint ilyeneket, hanem külön a lelkészeket, tanárokat, tanítókat és énekvezéreket is, bizonyos megállapítandó osztály szerint. — Természetes, hogy vagyonosabb sőt általában minden hitfeleink és gyülekezeteink előtt, az önkéntes adakozás utja is, rendszeresen nyitva tartatik.“

De közelebről ismerjük már egy egyházkerületnek a zsinati költségek tárgyában tett intézkedését is; nevezetesen a dunántuli ref. egyházkerület mult évi áprilisi gyűlésében 244. sz. a. elrendelte, hogy a szükségelt költségek miképen folyjanak be az egyházkerület pénztárába. Ugyanis kimondatott, „hogy a zsinattartás költségei ne másból mint azon ösforrásból fedeztessenek, mely prot. egyházunkat e hazában századokon keresztül eddig is fentartotta, és a melynek neve az ön megadóztatás, tehát minden lélek után 2 krajczár vettetik ki és így 225,300 lelket véve fel be jön 4506 frt; 12 zsinati képviselőnek napdíját fejenként 5—5 forintra számítva és a zsinat tartamával 60 napot véve fel, akkor a napdíjak összege 3600 frt lesz; mely a kivetett 4506 frtból kivonatván, marad még 906 frt; ennyi az esetleges be nem fizetések, fel nem sorolható költségek fedezésére meg is kivántatik. — Hogy pedig az egyháztagoknak e teher elhordozása még inkább megkönnyíttessék, a 2 krajczár nem egyszerre, nem egy évben szedetik be, hanem 2 egymásután következő esztendőben; addig pedig míg azok befolyának, a költségeket előlegezni fogja az egyházkerület államsegély pénztára.“

(Vége következik.)

Azon egyházi beszéd, melyet Révész Imre utóljára, halála előtt 10 órával a ref. nagytemplomban elmondott.

(Folytatás.)

I.

A nagy Istennek végetlen hatalmát hirdeti a tél, már a maga eredeti szülő okával, mely szerint t. i. akként rendelte el a Teremtő már kezdetben e mi földünknek a nap körüli pályafutását, ahoz való közeledését vagy attóli távolodását, hogy a nap sugarainak ezekhez képesti különböző hatása szerint, elkövetkezzék földünk egy bizonyos részére nézve, minden évben elmulthatatlanul a tavasz, nyár és ősztől a tél időszeke is. Nem csupán magának egy tájéknak, hanem az egész földnek, sőt a napnak, holdnak s több égi testeknek a földhöz és egymáshoz való viszonyából származik tehát a tél, tavasz, nyár és ősztől egymásutáni eljövetele szép rendben. Ezt mondhatjuk kisebb nagyobb mértékben azon változásokról is, a melyek magának a téli időszekeknak folyamán feltűnnek. Ime legközelebb is tapasztaltuk, hogy akkor, midőn a hónapok s napok számát tekintve a tél rendszerint bekövetkezett, vagyis inkább bekövetkezhetett volna, egészen tavaszias idők valának heteken keresztül, lágy szellők lengedeztek, áradozva hullottak az esők, néhol menydörgés s villámlás tünt fel, fák, füvek és virágok újból ébredni, virulni kezdettek s nemcsak hazánkban, hanem több országokban azt hitték az emberek, hogy már talán tél nem is lesz s valóságos tavasz előzi meg a rendes tavaszt. És ime, néhány nap, sőt néhány óra alatt, egészen megváltozott az időjárás, a kemény tél iszonyu hatalommal erőt vett nemcsak hazánkban, hanem több országokban; a tavaszias lágy szellők helyett megjelent az északi szél dühöngve, pusztítva, a felhőkől hópelyhek hullottak s a nagy folyamok rohanó habjait vastag jégborítékkal szoritotta le a hideg. A nagy Istennek a téli idő tünevényeiben mutatkozó hatalmát dicsőíti a zsoltáriró is, midőn így szól: „Nagy a mi Urunk és nagy az Ő ereje, ki a gyapjuhoz hasonló havat adja s hinti a zuzmarát mint a hamvat; ki a jeget darabokba fagylalja, melynek hidegségét ki állhatja ki? Kibocsátja az ő beszédét és elolvastja azokat; az ő szele fu és a vizek folynak.“ (Zsolt. CXLVII. 5. 16-18.) Ha immár elgondoljuk, hogy mily véghetetlen nagy az a hatalom, mely oly törvényt szabott az égitestek pályafutásának, hogy ahoz képest a kiszabott időben egymásután el kell jönni az év részeinek; ha figyelembe vesszük azon hatalom nagy voltát, a mely az időjárást néhány percz alatt megváltoztathatja: el kell ösmernünk, hogy ehez képest minden emberi hatalom nyomorult parányiság. A föld leghatalmasabb fejedelmei, legvitézesebb hadseregei, minden tudósai, sőt az emberi nemzet együtt véve, nem képesek csak arra sem, hogy a felhőknek parancsoljanak, hogy most esőt, majd havat adjanak, nem képesek csak arra sem, hogy egy kis folyamot jéggel borítsanak. Az embert egy bizonyos határig urrá tette a teremtő a természet felett; de ezen uralmi kör oly parányi, hogy még évezred mulva is bátran felsohajthat a zsoltáriróval: „micsoda az ember oh Uram! hogy megemlékezel ő róla, és az embernek fia, hogy meglátogatom őt!“

Hirdeti a téli időszeke a nagy Istennek bölcsességét és jóságát is egyszersmind; igenis, mert midőn az Ur, az özönvizben megbűnhődött emberiséggel kiengesztelődvén, azon ígéretet tette, „hogy ennekutánna, míg a föld léssen, vetés és aratás, hideg és meleg, nyár és tél, a nap és az éjszaka meg nem szűnnek“ (I. Móz. VIII. 22.) egyfelől a földi természetben uralkodó szép rendnek és változatosságnak, másfelől az emberiség czél-szerű fejlődésének, tökélyesbülésének és jólétének alapját tette le. A dolog természete és a századok tapasztalása bizonyítja ugyanis, hogy az egymást felváltó s gyakorta egymással ellenkező évszekek, a hideg és meleg, a nyár és tél, nemcsak nem akadályozzák, de sőt inkább hathatósan előmozdítják az emberiség lelki testi boldogságát, a meny nyiben a testet megedzik, az elmét gondolkodásra és munkásságra indítják, és folytonos elevenségben tartják, míg a változatosságnélküli egyformaság munkátlanságot, elpuhulást és elmetompulást szül. Innen van, hogy azon nemzetek, melyek a földnek különböző évszekekben változatos részét lakják, ha maguk el nem aljasították magukat, testben és lélekben mindenkor erősebbek, a harczoknak szintugy, mint a tudományoknak s általában a műveltségnek mezején bátrabbak és kitartóbbak többi testvéreiknél. De ha a télnek csak a földi természetre való hatását vesszük is figyelembe, legottan meggyőződünk Istennek e részben való bölcsességéről és jóságáról. A tél pihenteti meg a természetben elfáradott földet s a közelgő tavaszra, megújult termő erővel ruhazza azt fel, a földet gyakorta betakarja hópelyhekkal, a melyek különösen a vetéseket ápolják s védelmezik a zordon fagynak és vésznek ártalmait ellen, majd később pedig elolvadván, megkövértik a föld hantjait. — Nyugalmas és a társaságos élet ártatlan örömeiben, megújulást ad a tél a földművelés nehéz munkájában fáradozó, vagy általában a természet kebeléről számkivetett embernek is; — erős szélvészeivel és viharaival megtisztítja a levegőt; kemény hidegével elpusztít számtalan ártalmas férgeket. Valjon mindezek nem a nagy Istennek hatalmát, bölcsességét és jóságát hirdetik-e?

(Vége következik.)

Töredékek Révész Imre életrajzához.

Révész Imre művei.

Székefoglaló egyházi beszéd az egyházi tanításról, mint a predikátor főkötelességéről. Szarvas, 1854. 16 l.

A protestáns egyház alkotmány alapelvei, a XVI. századi főbb reformátorok, vallástételek és egyházszervezetek bizonyítása szerint. Szarvas 1856. VI. + 152. l.

A hit, tudomány és szeretet az egyházban, mint a távozó lelkipásztor hű óhajtásának legfőbb tárgyai; bucsu beszéd a szentesi reformált vallásu gyülekezethez. Szarvas, 1856.

A theologiai tudományok encyklopaediája és methodológiája. Irta Dr. Hagenbach K. R. A negyedik kiadás után magyarra fordította Révész Imre Pest, 1857. X. + 426 l.

Vélemény a magyar protestáns egyház alkotmányának fő pontjai felett, különös tekintettel a jövő törvényhozásra. Debreczen, 1857. V. + 88 l.

Az ordáliák vagy istenitéletek. (Az Uj magyar muzeumból kinyomatva.) Pest, 1858. 35 l.

Közoktatás ügye Németalföldön. (Különnyomat a Sárospataki füzetek IV. szállítmányából.) Sárospatak, 1858. 29 l.

Erdősi János magyar protestáns reformátor, különös tekintettel némely magyar tudósok balvéleményére. Debreczen, 1859. V. + 122 l.

Eteillaka, vagyis Atilla hunkirály birodalmi székhelye. Történelmi vizsgálat. Debreczen, 1859. IV. + 71 l.

Országgyűlési beszéd. 1861. Május 31. (A „Magyarország“ 132. száma után.) Pest 1861. 27 l.

A történelmi bírálatról. Akadémiai székfoglaló értekezés (M. akad. Philos. T. T. Közl. II. 1861. 2. 3.)

A magyar protestáns egyház szabadságának védelme némely tekintélyes német tudósok megtámadásai ellen. Sárospatak, 1862. 92 l.

*Az alakulandó magyar protestáns irodalmi társulat alapszabályainak terve. Debreczen, 1863. 16 l.

Dévai Biró Mátyás első magyar reformátor életrajza és irodalmi művei. Pest, 1863. II. + 125 l.

Kálvin élete és a Kálvinizmus. Emlékül a nagy reformátor halála évének háromszázados fordulata. Pest, 1864. Ápril X + 334 l. — Második kiadás. Pest, 1864. X + 334 lap.

Egyházi beszédek Robertson nyomain I. füzet. Pest, 1864. IV. + 152 l. — Második javított kiadás. Pest, 1868. VIII. + 165 l.

Egyetemes egyháztörténelem. I. füzet. Az egyház alapításától a reformációig. Debreczen, 1865. XIX + 203 l.

A magyarországi ref. egyház közönséges énekes könyvéről. Debreczen, 1866. V. + 43 l.

Egyházi beszédek Robertson nyomain. II. füzet. Pest, 1864. VI. + 153 l.

A levéltárak megóvásáról és rendezéséről tekintettel a magyar protestáns levéltárakra. Debreczen, 1868. 40 l.

*A tiszántuli ref. egyházkerület véleménye az 1848. évi vallásügyi törvény részletezéséről és az iskola ügyéről.

Adalékok a magyar protestáns iskolák autonómiájának történetéhez. (Külön lenyomat a Sárospataki füzetek 1869. IV. V. szállítmányaiból.) Sárospatak, 1869. 89 l. — Második javított és bővített kiadás. Sárospatak, 1870. 98 l.

Egyházi beszédek Robertson nyomain. III. füzet. Debreczen, 1869. VI. + 128 l.

*Válaszjavaslat iskolai ügyben a közoktatási miniszter urhoz, a tiszántuli ref. egyházkerület közgyűléséből. (Kézirat gyanánt.) Debreczen, 1870. 32 l.

Temetési beszédek. I. füzet. Debreczen, 1870. VI. + 157 l.

Ünnepi és közönséges egyházi beszédek. I. füzet. Debreczen, 1870. VI. + 162 l.

A magyar protestáns hitfelekezetek egyházi és iskolai szükségeseinek országos költéssel való fedeztetéséről, különös tekintettel a kathol. autonómiai mozgalmakra. (Külön lenyomat a „Magyar

protestáns egyházi és iskolai figyelmező“-ből.) Debreczen, 1871. 130 l.

Mélius Péter emlékezete (K. ny. a Figyelmezőből.) Debreczen, 1873. 34 l.

A magyarországi reform. egyház számára egyházi főhatóságul felállított szándékolt konventről. (K. ny. a Figyelmezőből.) Debreczen, 1873. 58 l.

A magyarországi protestáns gimnasiunok államjogi viszonyai. (K. ny. a Figyelmezőből.) Debreczen, 1873. 47 l.

Strauss Dávid Frigyes emlékezete. (K. ny. a Figyelmezőből.) Debreczen, 1874. 28 l.

A debreczeni nyomdászat első korszakáról (lásd ily című füzetben: „Emlékbeszéd“, melyek sz. kir. Debreczen város könyvnyomdájában működő két veterán nyomdász — 1874. évi Julius 18-án tartott félszázados emlékűnépélyekor elmondattak.) Debreczen, 1874. 21 l.

A magyarországi protestáns egyletről. (K. ny. a Figyelmezőből.) Debreczen, 1875. 100 l.

Néhány szó az ultramontanok törekvéseiről a protestantizmussal szemben. (K. ny. a Figyelmezőből.) Debreczen, 1875. 19 l.

A modern atyafiak legujabb ijedelme. (K. ny. a Figyelmezőből.) Debreczen, 1876.

Adalékok a magyar ref. egyház zsinattartási ügyének multjához. (K. ny. a Figyelmezőből.) Debreczen, 1877. 143 l.

Szoboszlai Pap István országgyűlési ref. lelkész levelei, az 1825—7-ik évi országgyűlésről. (Akadémiai „Értekezések a nyelv és széptudományok köréből“ VI. k. 6. szám.) Budapest, 1877. 27 l.

Zsinati teendőink mivolta, rendszere és egymásutánja. Töredék és alapvázlatok egy törvénytervből. Némi kis észrevételek az eddig megjelent tervezetekre. Vélemény a legközelebbi teendőkre nézve. (K. ny. a Figyelmezőből.) Debreczen, 1878. 48 l.

Néhány előleges szó a magyar reformált egyház zsinati előkészületei ügyében. Debreczen, 1879. 24 l.

Igénytelen vélemény a magyar protestáns egyháztörténelem jövője ügyében. Debreczen, 1879. 8 l.

Egyháztörténelmi irodalmunk ügyéhez. (Külön lenyomat a „Protestáns egyházi és iskolai lap“-ból. Budapest, 1880. 18 l.

„Magyar protestáns egyházi és iskolai Figyelmező“ szerkeszti és kiadja Révész Imre. I.—IX. évfolyam, illetőleg kötet. Debreczen, 1870.—1878. 636. + 600. + 552. + 572. + 624. + 546. + 548. + 514. + 514. = 5106 lap.

A „Sárospataki Füzetekben“ megjelent dolgozatai s közleményei:

Sinai Miklós és tétélei a magyar reformált egyház alkotmányára vonatkozólag. I. 689.

A debreczeni főiskolai tanárok előterjesztése a bölcsészeti szak ügyében. (közli R. J.) I. 760.

A dalék a magyar puritánok történetéhez. II. 217.

Felszólítás a Duna fejedelemségekben szét-szórva élő magyar reformátusok ügyében. II. 204.

Első jelentés a Duna fejedelemségi magyar reformátusok ügyében. II. 520.

Közoktatás ügye Németalföldön. (Külön is megjelent.) II. 317.

Népiskolai ügy. Kiirott pont. II. 509.

Szabolcsmegye rendei egyházi ügyekben intézkednek. 1607. A mihálydi egyházi gyűlésben, mihálydi predikátort Debreczeni Jánost odavaló nemes Pelei Gáspárral megbékéltetik. III. 65.

A Huszton tartott generalis zsinat végzései. 1701. III. 282.

Erdődi János magyar prot. reformátor. (Részlet egy később önállóan megjelent műből.) III. 82.

Adatok a tiszántuli ref. egyházkerület multjából. IV. 144.

A szatmár-németi zsinat végzései, eddig ismeretlen eredeti szerkezetökben. IV. 244.

Egyháztörténelmi források a debreczeni egyházmegye levéltárából. V. 48. VI. 537.

A magyar prot. egyház szabadságának védelme némely tekintélyes német tudósok megtámadásai ellen. (Külön is megjelent.) VI. 1. 101.

A felső magyarországi ref. egyházak kánonos könyve. VII. 418.

Fabó. A magyarországi ágostai evangélikusok történelmi emlékei. VII. 270.

A népek halála. VII. 525.

Az erdődi második zsinat. 1555. VIII. 23.

Simontornyai Gergely ösmeretlen magyar reformátor. 1537. VIII. 585.

Az egyháztörténelem irodalmi fejlődése. IX. 97.

Magyar protestáns egyháztörténelmi emlékek. IX. 372.

A megromlott magyarszófüzés egy kitűnő példája a mult század elejéről. IX. 374.

A magyar protestáns gályarabok névsora. (Közli.) IX. 839.

Fabó. Monumenta evang. aug. conf. in Hungaria. IX. 853.

Pusztaszer. X. 97.

Történelmi adatok a szabolcsmegyei ref. lelkészek nyolczadbeli jövedelmére vonatkozólag. XI. 724.

Adalékok a magyar protestáns iskolák autonomiájának történetéhez. (Önállóan is megjelent két kiadást ért.) XIII, 199. 275.

A tiszántuli reformált lelkészek kérelme II. Rákóczy Ferencz fejedelemhez s a fejedelem válasza. XIII, 273.

(A római szám az évfolyamot, az arab szám az illető évfolyambeli kötet lapját jelzi.)

Uj magyar muzeumban:

Magyar helynevek 1851. évfolyam II. III.

Magyar nyelvészeti nevezetességek. 1853. folyam.

A magyar helynevek nyelvészeti tekintetben ugyanazon évi folyamban.

Levél a helyirati nevek ügyében ugyanott.

Századokban:

Sinay Miklós nagy történetbuvár emlékezete. 1868. évi folyam.

A Rákóczy-Rozsnyai ének Bocskaytól s egy általános történelmi napló tervezete 1872. évi folyamban.

Jelentés a hazánkra vonatkozó zürichi kéziratokról 1875. évi folyamban.

(Folytatása következik.)

Részvétnyilatkozatok.

A mult számban közlött részvétnyilatkozatokhoz kell még soroznunk, a bécsi evang. theologiai fakultásnak a debreczeni ref. egyház presbyteriumához intézett következő részvétnyilatkozatát, mely magyar fordításban így hangzik:

A debreczeni reformált egyház presbyteriumának. — Főtiszteletű Révész Bálint superintendens ur utján.

Debreczenben.

Nagytiszteletű presbyterium!

A bécsi evang. hittani fakultás legközelebb folyó febr. hó 17-én tartott ülésében, értesülvén Révész Imre hit-tudor és ref. lekipásztor elhunytáról, alulirottat, mint ez időszerinti dékánt megbizta, hogy a nagytiszteletű presbyteriumnál ezen érzékeny veszteség feletti részvétét tolmácsolja.

Mert dr. Révész Imrében, oly férfi ragadtatott ki gazdag munkásságának köréből, a ki fakultásunkkal már régóta közeli összeköttetésben állott. Ugyanis az 1851. évben hallgatója volt a fakultásnak s azon tanárok, kik 30 évvel ezelőtt itt tanítottak, élénk érdekeltséggel emlékeznek vissza komoly és férfias megjelenésére, mely által már akkor kitűnt.

Azon idő óta, a boldogult forrón szeretett hazájában mint szónok és mint egyházi író nagy hirnévre emelkedett fel, s a magyar prot. egyháztörténelem neki köszöni legnagyobb előhaladását, mely érdemét a német theologiai tudományos világ is, több ízben hálásan elismerte.

Az 1871-ik évben közelebbi lett a viszony közte és theologiai fakultásunk között, a midőn intézetünk fenállása félszázados örömnépe alkalmával, egyhangulag tiszteltbéli hittudornak neveztetett ki. S ő theol. intézetünk iránti érdekeltségét az által tanusította, hogy több ízben hallgatókat küldött ide, a kik minden tekintetben jó emléket hagytak hátra maguk után.

A mindenható vegye kegyelmes őltalmába az özvegyet és árvákat, a kik találjanak abban is vigasztalást, hogy az elhunyt emlékezete s érdemei nemzedékről nemzedékre fennmaradnak. Ez az emlékezet bátorítsa és erősítse tisztársait és utódait is a Krisztus igaz evangélioma melletti küzdelemben. (Gal 1, 6.)

A nagytiszt. egyháztanácsnak Bécs, február 21. 1881. kész szolgálója Vogel Albert, a csász. kir. evang. theol. fakultás ez időszerinti Dékánja.

Révész Imre családjáról gondoskodása a debreczeni ref. egyháznak.

A debreczeni ref. egyház legközelebb febr. 27-én tartott presbyteri gyűlésében jelentette be az egyház főgondnoka Sápy Sámuel a Révész Imre halálát, adta elő a szükséges intézkedéseket s hívta fel a további teendőkre az egyháztanács figyelmét. A presbyterium a maga jegyzőkönyvében megörökíti a kitünő lelkipásztornak és nagyhirű tudósnak emlékezetét, egyszersmind a boldogult nagy férfiú családjá irányában, a következő kegyeletes intézkedéseket hozta:

1) a temetési költségek teljesen az egyház pénztára által fognak fedeztetni;

2) az özvegyi év egész az 1882. év Szent-György napjáig kiterjesztetik, mely idő alatt az özvegy a lelkészi lakban és a lelkészi fizetésnek is teljes élvezetében megmarad; az 1882. év ápril 24-től kezdve pedig, még egy évig, az ugynevezett kegyeleti év jótékonyága fogja a családot illetni; vagy is azon idő alatt a lelkészi fizetésnek — fenálló gyakorlat szerint felét fogja kapni;

3) a kegyeleti évnek is lejártával, tehát az 1883. évi Szent-György nap után, mindaddig míg az özvegy él, az egyháztól 400 frt évenkénti kegydíjban részesül; mely kegydíj, valamint a fentebb említett kedvezmények is, a gyermekekre is kiterjesztetnek mindaddig, míg önállóságra nem jutnak és magukat minden külsegités nélkül fen nem tartatják.

4) a presbyterium elismeréssel fogadta az elnökségnek azon intézkedését, hogy a boldogult sirján felállítandó sírkő tárgyában a felhívást már kibocsátotta; s elhatároztatott, hogy a gyűjtő iverk a város mindenik tizedében (43) erre önként vállalkozó presbyterek által széthordassanak, a nélkül azonban, hogy az aláírásra bárki is kényszerítették, vagy arra csak rábeszélés által is erőltették. Egyszersmind az elnökség megbízott hogy a lelkészi karral s főjegyzővel, a sírkő beszerzése és majd felállítása ügyében intézkedjék. *)

*) Több lapban fel volt említve, hogy a boldogult R. I. családja szigorú anyagi körülmények közt maradt, sietni kell tehát a megmentésére s hátrahagyott könyvtárát vegye át a főiskola és egyházkerület. Megengedem én, hogy az illetők ezt a szomorú család iránti nemes érdekeltségéből tették, de még is van e nyilatkozatban bizonyos vád is emelve hallgatólagon a boldogult ellen, mintha t. i. ő egészen megfelelkezve családjáról, annak jövőjéről kellőleg nem gondoskodott volna; és másfelől valójában fájdalmasan érinthette a gyászba borult édes anya és árvák kebleit. Révész Imre e téren is megtette kötelességét s a gazdag és értékes könyvtáron kívül, tisztességesen biztosította az övéinek jövő sorsát, annyira a mint azt egy ilyen jövedelmű lelkipásztortól igényelhetni. Távolról sem maradtak tehát azok anyagilag szánalomra méltó helyzetben. Ennek kijelentésével tartozunk az igazságnak, a boldogult jellemének. A könyvtárral hogy mit teend a család, megtartja-e egészen a boldogultnak szép reményű fia Révész Kálmán, ki most a főiskolában 2-od éves hittanhallgató, az az ő elhatározásuktól függ s az ő intézkedésekre tartozik, hivatlanul ne avatkozzunk abba. A család tagjai s a velők összeköttetésben álló jóbarátok, biztos kezességet nyújtanak, hogy arról a könyvtárról teljes mérvben gondoskodva leend.

Épen midőn már berekeszteném megjegyzésemet, intéztetik hozzám kérdésképen egy levélben: „mi az oka annak, hogy a febr. 25-én megjelent lapunk egy árva szóval sem emlékezik azon nemes tényről, melyet a debreczeni egyháztanács Révész Imre családja irányában tanusított, holott az még febr. 23-án történt s

Külföld.

Berlin protestáns lakossága. Berlinben jelenleg 781,686 protestáns lélek van, kiket 75 lelkész szolgál ki 36 templomban. E templomok csak 31,873 egyént képesek befogadni, vagyis az egész lélekszámnak csak 4 százalékát. Minden lelkész gondozása alá átlag véve 10,500 egyháztag tartozik. Legszerencsétlenebb egyházközség a Szent Tamás-féle, melynek 4 lelkészre 90,000 protestáns hive van s mindössze egy templommal és egy kápolnával rendelkezik, melyek 1730 személyt képesek befogadni. Ezen egyházközségben a hivesek közül 2 százalék sem kap helyet az istentiszteleti helyiségekben s mindenik lelkésznek 22,500 lelket kellene gondoznia. És ez nem csak ezen egyházközségben van így, mert a többiben is ilyenforma körülmények uralkodnak, a mennyiben valamennyi rettenetesen segélytelen állapotban van. Növeli a helyzet nehézségét az is, hogy 18 templom és kápolna, melyekben 22 lelkész szolgál, börtönökkel, dolog-, kór-, árvaházakkal és egyéb jótékony intézetekkel van összeköttetésben. A mint számítják, Berlinben minden hetedik protestáns gyermek a keresztség vize nélkül él. 1877-ben protestáns felek között 8,966 polgári házasság lajstromoztatott be s ezek közül csak 2973, vagy is a harmadrésznél kevesebb vetette magát alá a követő vallásos szertartásnak. A mi a temetéseket illeti, azt mondják, hogy a protestáns

a febr. 27-én megjelent Protestáns egyházi és iskolai lap már egész terjedelmében hozza Dicsőfi J.-től mint a boldogultnak egykori ujjvárosi tisztársától.

A dolog igen egyszerű, egy bizalmas konferenciának megállapodásait, — mely arra van hivatva, hogy a tért és hangulatot mintegy előkészítse — mint a milyen volt az a febr. 23-iki értekezlet, nem tanácsos és nem is ildomos előre kikürtölni, mert azzal a határozatra jogosított testület tekintélyét cserbitanók meg, s megtörténhetnék, hogy nem is oly módon fogadtatik el az ajánlat, a mint megbeszélve volt.

De ha már ide jutottam, nem mulaszthatom el, hogy D. J. cikére bizonyos helyreigazításokat ne tegyek; először is azt mondja a gyors tudósító: „a debreczeni ref. egyháztanács tegnap főgondnoka által bizalmas értekezletre lett összehívva“; távolról sem; az egész presbyteriumnak még csak egy harmada sem hivatott meg. De hol is hallottuk azt, hogy egy 180 tagból álló egyháztanácsot bizalmas értekezletre hívjanak össze, hiszen az nem értekezlet többé, hanem egyháztanács gyűlés. De azt meg már sajnálni lehet, hogy még D. J. is, a debreczeni egyháztanács kegyeletes intézkedését azzal támogatja: hogy azért kellett azt tenni a debreczeni egyháztanácsnak, „mert a boldogult csaknem minden megtakarított fillérét a legjelesb művek szerzésére fordította; hogy így hátramaradt özvegyes árváik közérdekű életfolyása miatt, elhunyt után nyomorral s inséggel küzködni ne kénytelenítettessenek.“ A milyen kegyeletlen nyilatkozat épen annyira nem igaz. De meg fölleheté tenni a debreczeni egyháztanácsról, hogy ha csakugyan ilyen szomoruan állanak a család ügyei, mint D. J. ur képzelet, megelégedett volna oly mérvű adománygyűléssel? Azt a rámutatást pedig vagy hasonlatot „Roma locuta est“ a debreczeni presbyterium aligha veszi szívesen, én legalább mint annak egyik igénytelen tagja, határozottan visszautasítom. Végezetre szép és figyelemre méltó kétségen kívül a debreczeni egyháztanácsnak azon intézkedése, de nem példa nélküli; nagyon sok egyház hasonnemű szép eljárását mutathatjuk fel a tiszántuli egyházkerületben, hogy t. i. hiv és buzgó lelkipásztoraik családja iránt, a kegyelet adójának meghozatalánál nem voltak restek. Még a dicséret és magasztalásban is a mértéket jó megtartani s az olyan hangzatos nagy szavakat „Jöjj ide és láss“ a maga helyén használni.

Tóth S.

temetéseknek mintegy fele mindennemű vallásos szertartás nélkül történik. E számok a vallásos közöny megdöbbentő képét tárják föl előttünk s csak az a vigasztaló az egészben, hogy Berlin egyedül áll az extremitásnak e szélén. Kisebb városokban, valamint a vidéken sokkal nagyobb vallásos élet és tevékenység uralkodik, sőt némely jelekből Berlinnek ébredésére is lehet következtetni. Néhány templom épülőfélben van, új lelkészi állomások felállításában buzgólkodnak s a városi missió is dicséretreméltó erélylyel munkálkodik. Ez azonban nem épen elég. Nemzeti fölébredésre és önmegtartó szellemre volna a végett szükség, hogy a német protestantizmus nagy központjának vallásos szükségai ki legyenek elégítve.

Statistikai kimutatás a zsidókról. Egy new-yorki kereskedelmi lap becslése szerint a világon az összes zsidók száma kevéssel mulja felül a hét milliót s e szám így oszlik fel: Oroszország 2.621,000, Ausztria-Magyarország 1.475,000, Németország 512,000, Törökország 100,000, Németalföld 70.000, Nagybritannia 60,000, Franciaország 50,000, Olaszország 35,000, Spanyolország és Portugallia 4000, Svéd- és Norvégország 2000 zsidó lakost számlál. Az Egyesült Államokban félmillió zsidó van, kik közül mintegy 70,000 New-Yorkban lakik. Ázsiában körülbelül 200,000-re megy számuk s ezek közül 20,000 Indiának, 25,000 meg Palaestinának lakója. Áfrikában közel 100,000-re megy számuk, ebből a nagy tömeg Algirban találtatván.

Presbyteri-elvi külmisziók. Egy amerikai missiói lap szerint a presbyteri elvűek következő számokkal szerepelnek a külmiszió terein: amerikai lelkész működik 194, európai 219, összesen 413. Az amerikai presbyteri missziók által beállított benszülött lelkészek száma 135, az európaiak által beállítottaké 26, összesen 161. Orvosi missionariusokat és tanítókat beállítottak az amerikaiak 18-at, az európaiak 21-et, összesen 39-et. Kommunikálók száma az amerikaiak alatt 18,371, az európaiak alatt 20,069, összesen 38,440. Iskolások száma amott 12,987, itten 44,952, összesen 57,939. Az utolsó három év alatt az áttérések száma igen nagy szá-
alékkal növekedett.

A protestantizmus Törökországban. Törökországnak életelen és merev ősegyházai között „Protestáns Keleti Egyház” névvel új prot. egyház támadt fel, mely ma 6000 kommunikálóval, 30,000 taggal 92 gyülekezetet számlál. Van 300 népiskolája 11,000 növendékkel, 20 felsőbb iskolája 800 tanulóval és 280 predikáló állomása. Ez intézetekben 132 amerikai missionarius és tanár, több amerikai tanítónő és több mint 500 benszülött tanító működik. Egész Törökország missiói céljából három provinciára van felosztva. A fölállított egyházak tanilag mindnyájan a westminsteri vallástételre alapulnak; de ezen vallástételnek aláírására senki sincsen kötelezve. Egyházkormányzatilag e gyülekezetek félig presbyteriek, félig pedig kongregationalisták. A missionariusok eredetileg egyáltalában nem szándékoztak új szervezetet hozni létre, csak oda törekedtek, hogy a régi keleti egyházakban a lelki életet újra feltámaszassák. — De ezen egyházaknak lelki előljárói, miután az újabb irány hiteit néhány évig üldözték, végül kizárták magok közül mindazokat, kik a régi vallás babonáit és tévedéseit nem akarták elfogadni s így nem maradt más alternatíva, mint az állam közös védelme alatt szabad protestáns egyházat alkotni. E mozgalmat s az amerikai philanthropia e keleti

munkáját senki sem fogja csekélyleni, a ki a török uralom alatti különböző nemzetiségek jövőjét figyelmére méltónak tartja.

A görög orthodox egyházból. Furcsa következtetéseket lehet kivonni az alább következő történetből, melyet a görög orthodox egyházbeli papi életre vonatkozólag, nem rég egy nagy elterjedésnek örvendő bécsi lap közölt. Thessalia egyik nagyobb falvában, a lakóknak vallásos szükségait, egész a legujabb időkig, két pópa elégítette ki, kiknek csinos, sőt gazdag külsejéből azt lehetett sejteni, hogy nagyon jövedelmező állást foglalhatnak el. Egy peripatetikus görög pap véletlenül keresztül utazván azon falun, meglátogatta tisztelendő testvéreit s ezeknek jó kinézése azon eszmét villantotta fel agyában, hogy egy olyan gyülekezet, mely két pópát ilyen fényes helyzetben képes kitartani, egy harmadikat is kebelére fogadhat. Kijelentette tehát szándékát, hogy mint állandó pap ő is letelepszik a faluban; de az előbbi pópák a helyett hogy kitárt karral üdvözölték volna az új társat, a kerületi püspökhöz siettek s gyülekezeti monopoli-umuk szándékolt megsértése ellenében, oly fontos argumentumokkal állottak elő — többek között egy, kétezer piasztert magában foglaló pénzes zacskóval, — hogy a jó főpap elhárította magát, a betörőt egy külön rendelettel kitiltani. Mig azonban e megígért okmány kiálltatása körül fáradozott, az utazó pópa meglátogatta őt s háromezer piasztert helyezett le asztalára. E még fontosabb argumentumra aztán a püspök ur megváltoztatta rendeletének szavait olyformán, hogy azt lehetett belőle kiolvasni, miszerint ő felhatalmazza a harmadik pópát azon faluban a szent hivatalnak gyakorlására. Ez okmánynyal fölfegyverkezve, a pap győzelmesen ment vissza új gyülekezetébe. A következő vasárnapon a helyi templomba ment szolgálni első — és egyszersmind utolsó ízben. Ez pedig úgy történt, hogy mig a sákramentomot szolgáltatta ki és maga részesült a megszentelt borban, ebbe társai egy nagy adag mérget vegyítettek s ő az isteni tisztelet bevégezése után rövid idő múlva meghalt.

Amsterdami egyetem. A múlt év október 20-án nyílt meg. — Itt az európai kontinensen ez az első egyetem, mely az államtól teljesen független; de azért lényegesen más jellemű intézet ez, mint az ilynemű amerikai vagy angol universitások. — Mert ezen egyetemet úgy tekinthetjük, mint a nemzeti közérzületnek határozott élő tiltakozását, az állam egyházellenes irányzatával szemben. Létrehozói az egyházias érzület és szellem, mely a nép legegyszerűbb embereit a földműveseket és halászokat készítette az anyagi erő egybehordására. A theologia mindenkifelett kalvini szellemű és irányzatú. Sőt a Kalvin elvei, nemcsak a hit és erkölcsstan terén, hanem még az állami és jogtudományok mezején is irányadóul szándékoztak kitűzteni és szigorúan keresztülvitetni. Ez a felfogás és irányzat rendkívül érdekös és csak Holland egyházi viszonyai alapján érthető meg, a hol a régi hagyományos egyházias nézet, a legnagyobb hatalommal uralkodik még a vallásos lelkeken. S valjon a 17. század ezen formáihoz való merev ragaszkodás, a tudomány fejlesztésére nélkülözhetetlenül szükségelt szabad légkört, megfogja-e adni? e felett aligha nem kételkedhetünk. — A honnan még olyan theologus is, mint van Oosterzee aggodalmát fejezte ki azon irányzat tulsürgetése miatt.

December 20-án, tehát 2 hó múlva a megnyitás után kezdődtek el — 5 beiratkozott tanulóval — a theol. felolva-

nincs ok kétségbe esni ezen néptelenség miatt, mert az 1575. évben alapított leydeni egyetemen, az első évben egy hallgató sem volt és csak a második évben kezdetek meg a felolvasások 3 tanulóval s általában reményöket fejezik ki, hogy a nehézségek mindinkább gyérülni fognak s még azon nagy akadály is el lesz hárítható, hogy az ilyen szabad egyetemen készült lelkészjelölteknek szintén joguk lesz a törvény által megszabott vizsgálatokra előállhatni, mert abban még most akadályozva vannak, a mi egyik fő és jelentékeny oka a néptelenségnek.

Egyházi állapotok Angliában. Hiteles kimutatás szerint most 1881. elején Angliában 167 különböző vallásos felekezet, szekta van, melyek együtt 45,000 istentiszteleti helyiség felett rendelkeznek. E helyiségekben az ülőhelyek száma 14—15 millió között van. A rendes, fölszentelt lelkészek száma 36,000-re megy s ezek közül 23,000 az anglikán egyházhoz tartozik. Ezek mellett és velök együtt működik legalább is kétszer annyi világi igehirdető, szentirat olvasó stb. A kommunikálók száma körülbelül 3 millió. Az istentiszteleti helyeket vasárnapokon átlag véve 2 millió személy látogatja. Minden vasárnap nem kevesebb mint 80,000 prédikáció hangzik el s így egy esztendőben több mint 4 millió. A mint számítják, a vasárnapi iskolákat körülbelül negyedelemillió ifju látogatja s ezek 400,000 önként ajánlkozott tanító vezetése alatt állanak. Eltekintve mindazon közegektől, melyeket a különböző vallásos társulatok a nép erkölcsi és szellemi állapotának emelésére állítottak fel, minden 700 személyre egy fölszentelt lelkész, minden 500 egyénre egy istentiszteleti helyiség s minden 8-ik lakóra egy kommunikáló esik. A különböző szektáknak, különböző társadalmi, erkölcsi és vallásos reformokra szánt évi kiadását, kerek számmal 160 millió ezüst forintra számítják.

Tanulók száma a francia prot. theologiai kollégiumokban. A párisi kollégiumnak ez évben van 34 rendes hallgatója, még pedig 24 református és 10 lutheránus. Rajtok kívül külföldről még 14-en hallgatják az előadásokat. A montaubani kollégium tanulóinak száma 44.

Magas származású missionarius. A svéd király nővére, Eugenia főhercegnő Laplandban úgy személyes tevékenysége, mint önfeláldozó gazdag adományai által tevékeny missionáriusi munkát folytat. — Ékszerai nagyobb részét eladta, hogy a nagy munkát annál erősebben támogathassa. Csodálkozhatunk-e aztán, ha olvassuk, hogy a mi monarchiánkban meg mostanában, egy főherceg az orvosi gyógykezelés terén folytat lelkiismeretes munkát?

Gazdag amerikai adományozások egyházi, iskolai és jótékony czélokra. Amerikában Kittingben nem rég egy Brown Jakab nevű református ember halt meg s végrendeletében hagyott a presbyteri-elvűek külmissziói és belmissziói bizottságának, továbbá az amerikai biblia-terjesztő társulatnak külön-külön, tehát háromszor 680—680,000 forintot; a presbyteri-elvű nevelési és templomépítető bizottság pénztárai számára 340—340,000 frtot s még három más jótékony vagy vallásos társulat pénztárai számára külön-külön 160—160,000 frtot. Megy pedig ez összesen 3.200,000 frtra, még pedig jó ezüst csengő pénzben. — A new-yorki Columbia nevű kollégium körülbelül 10 millió forintnyi adományt szedett be. Utolsó évi ilyen bevétele 525,580 frtra megy. — Morrice Dávid montreali presbyter, a vasárnapi iskola felügyelője s a református kollégium igazgató választmányának elnöke, a

kollégium helyiségeinek, könyvtárának gyarapítására 120,000 frtot ajándékozott. A vallásos és jótékony czélokra történő, ily valóban fejedelmi adományozások mellett, válik aztán egyedül lehetségessé az olyan dolog is, hogy a közel multban rövid öt hónap alatt, az Egyesült Államokból körülbelül 100 hittérítő hajózott el különböző missziói állomásokra.

Irodalmi szemle.

Gyakorlati bibliamagyarázatok negyedéves szak folyóirat 1-ső száma Garzó Gyula békés-gyomai ref. lelkipásztor által szerkesztve. Főmunkatársak K. Tóth Kálmán és Barakonyi Kristóf. Tartalom: A biblia rövid ismertetése K. Tóth Kálmántól. Mózes első könyve Koren Páltól. Sámuel első könyve Haan Lajostól. A zsoltárok könyve Garzó Gyulától. Dániel könyve Barakonyi Kristóftól. Pál első levele Timotheushoz Garzó Gyulától, 64. lap. Előfizetési ára egész évre 2 frt, fél-évre 1 frt. Magyar prot. egyházi irodalmunkban ezen nagy hézagot pótló folyóiratot ajánljuk a lelkipásztorok figyelmébe és meleg pártolásába.

A beregi ref. egyházmege 1880. évi november 9—10 napjain Beregszászban tartott közgyűlésének jegyzőkönyve. Tartalmából kiemelendő a 80. sz. végzés, mely szerint a nevezett egyházmegeben a lelkészi fizetés minimuma természetben lakáson, udvaron, kerten és a stólán kívül 600 frtban állapított meg, egyszersmind közöltetnek az anyas és leányközségek. Továbbá a 112. sz. a. kimondatott, hogy a reformált segély-egylet javára az egyházlátogatások útján az egész egyházmegeből nagyon csekély összeg gyűlt be akkor, midőn az egylettől legközelebb is 340 frt segélyt kapott az egyházmege, a jótett viszonzásául tehát az egyes egyházak és lelkészek különösen a visitatio által erkölcsileg köteleztessenek el, hogy jövőben az egylet segélyezésére kettőzött erővel és buzgalommal igyekezzenek. — Követésre méltó szép intézkedés.

A békésbányai ref. egyházmege 1880. márczius 16—18. napjain H. M. Vásárhelyen tartott közgyűlésének jegyzőkönyve. Nagy 8-ad rét, 91 lap. Érdekesek benne az esperesti kitünő jelentés, a kánonszerű vizsgálat jegyzőkönyvei. A 82. sz. alatt az ezen egyházmege területén levő diasporák ügye az egyetemes konvent különös figyelmébe és pártfogásába ajánltatik, mert méltánytalanság lenne a bánati diasporák nagy terhét továbbra is egészen ezen egyházmegeire hagyni, mert annak a bánati részeken kívül is több gyenge egyházközsége van, melyek a rendszeres és hathatós támogatást évről évre igénybe veszik. A jegyzőkönyv az egyházmegei statisztikai adatok kimutatásával rekesztetik be.

Az udvarhelyi ref. egyházmege 1879. és 1880-ik évben tartott hat közgyűlésének jegyzőkönyve. Szerkesztette Dáné Mózes egyházmegei főjegyző. 8-ad rét, 68 lap.

Kérelem. Alólirt bizalommal fordul t. lelkésztársaihoz és kéri őket, hogy: „A foktői ref. egyház multja és jelene” című művet, melyet a foktői ref. egyház — építendő iskolája javára kezdett, egyházi előjáróiknak és hivatottaknak tömegesebb megrendelés végett ajánlani kegyeskedjenek. Igaz ugyan, hogy ez a mű csak egy egyház multját és mai állását festi, de mint érdekes és tanulságos olvasmány méltó minden protestáns egyháznak és tagjainak figyelmére. Ebből a szempontból is ajánlom t. lelkésztársaim figyelmébe

e művet, melyet különben maga a jótékony cél is ajánl. Tartalma: előszó; az egyház rövid története; végrendeleti hagyományozók emlékezete; számadás az 1880-ik évről; költségterv az 1881-ik évre; leltár. Ára a finom nagy ivre nyomott, 50 lapra terjedő diszes kiállítású füzetnek 45 kr.; a pénz beküldése után minden megrendelő bérmentve kapja meg. Könyvtári piacra nincs bocsátva, egyedül csak nálam kapható. Foktő u. p. Kalocsa. Feleki József, ref. lelkész.

Magyar prot. egyházi és iskolai figyelő folyó évi 2-ik számának tartalma: Hegel bölcsészeti rendszerének vázlata Dr. Heiszler Józseftől; Keresztység, katholicismus és kultúra Thomay Józseftől; A francziák vallásos ébredése Mólnár Zsigmondtól; A régiék: Czeglédi István levele Teleky Mihályhoz 1670; Szőnyi Nagy István levele Pronay Istvánhoz 1704-ből. Külföldi könyvészet. Külföld. Belföld. Könyv és lapszemle.

Protestáns Pap gyakorlati szakközlöny. Szerkesztik és kiadják Lagler Sándor és Kálmán Dezső. 5-ik szám tartalma: Ének. A nysticismus viszonya a valláshoz és istentisztelethez. Egyházi beszéd. Az apostolok cselekedeteiről írott könyv czime, tartalma, szerzője, első olvasója, belbecse. A legnagyobb keserűségben is a hit vigasztal meg. Az istentisztelet reformjáról. Különfélék.

A magyarországi protestáns egyház történelme, a gymnasium VIII. osztálya számára írta Farkas József a budapesti ref. theol. tanintézet tanára. Kiadja a duna-melléki ref. egyházkerület. Ára 80 kr. (Budapest, 1881. Franklin-társulat nyomdája.) 8. r. 151 l.

A Dr. Heiszler (S.-Patak, 1860.) és Pálfy József (Pest, 1865.) hasonló tárgyú és feladatu e nembeli tankönyvek után, ezeket felülszárnyalólag, méltán következik idő sorrend szerint e jeles tankönyv. Tömör és mégis kidomborított összképét adja ez a magyarországi protestáns egyház több mint 3 százados történelmének, a legrégebb kortól mondhatni jelennapig, a szükségeseket felöleli és kiemeli, s bölcs kiszámítással s józan felvilágosodással, kellő méltánnyal, sőt ildomos mérséklettel, igazságérzettel, ottan-ottan hévvel és lelkesedéssel vezeti végig az olvasót és tanulót egyházunk multjának sivatagain, virányain, temetőin és termő mezején, külalakulatain és belfejlődésein.

A bevezetés szükséges előzménye után 4 korszakra osztja történelmünket. Az első korszak tárgyal a bécsi béke törvénybe ígatásáig 1608-ig. Magába öleli a XVI. századot, a reformáció megalapítása korszakát. A második korszak, a küzdve szenvedés ideje, a szatmári béke megkötéséig 1711-ig tartó eseményeket rajzolja. A harmadik korszak a néma szenvedés korszaka 1790-ik évig terjed. Végre a negyedik, a magának visszaadott protestantismus újra éledésének mozzanatait vázolja a jelenkorig.

Mindenik korszakban adva van a kultörténelem az uralkodók sorrende és ideje szerint; majd a szervezkedés, belügy, zsinatok, irodalom és egyéb nevezetes életmozzanatok. Mindez szép logikai egymásutánban, illő arányosságban, úgy hogy egy jól rendezett, mérarányos egész tünnet fel a mű. Végül függelék gyanánt 5 cikkben az egyházi ismeretek adatnak elő, zárulva egyházi és iskolai statisztikai kimutatással.

Szerző helyes eljárással először általános rajzát adja a reformáció hazánkban megalapításának és elterjedésének a mohácsi vész előtt és után Ferdinánd, Zápolya, János Zsig-

mond és Miksa királyok korában 1576-ig, s csak ezután fog a felekezetekbe oszlás történetéhez. Legelőbb is kifejti a lutheránus és kálvinista egyházakká alakulást. Dévai méltatása, kiemelése helyén van; élte és halála végéről azonban Fraknoi újabb kutatásai nyomán több világ van vetve, mint volt még mikor Révész Imre és mások tárgyalták e reformátor életét. Ő nem 1543 óta (lásd szerzőtől a 32 l.) tanított az urvacsoráról a svájcziai értelmében, hanem Baselből visszatérése óta s Perényi udvarát, hol 1549-ben tartózkodott, épen a helvét irány pártolása miatt hagyta el 1540 elején, azután Szikszón tanítóskodott, majd Miskolczon, honnan 1543 tavaszán a szerzetesek üzték el s ekkor vonult Drágfi Gáspár ótalmá alá. Erős kétely fér ahoz is, hogy ő mint debreczeni esperes 1549-ben nyilvános hatálylyal működhetett volna, s épen helvét szellemben, midőn bizonyos, hogy a Martinuzzi által 1544-ben tartott országgyűlés a lutheránusok mindenütt való üldözését, elhajtását rendelte meg. Dévai működése lappangó, csendes lehetett Debreczenben, a hol a helvét irány iránt még 10 év mulva kezdődik a fogékonyság. Dévai pályájának vége még kiderítve nincs. Megvallom a 10. §-t, a protestáns testvér felekezet különválását, jellemző és fontos szakaszul tartom épen magyar prot. egyházi és nemzeti szempontból, származatosabb (geneticus) és fejlődésszerűbb tárgyalását, kiderítését óhajtottam volna, épen a református egyház létjoga s létmódja igazolása végett is. Az eredmények advák, de nem érezzük a nagy esemény lüktetését, sodró ártját. E cikk talán a leghidegebb, legkevésbé szemléltetőbb az egész tankönyvben. Inkább rövidebbre fogható lett volna, a mint kihatása is csekélyebb volt, az unitárius egyház keletkezésének leírása, (11. §.) hogy az előbbinek jutott volna több tér. Az unitarismus keletkezéséről szóló cikk, — tekintve némely egyházi lapjainkban divatos kacsingatást az iránt (volt legközelebb is oly prot. lap, melyben nyíltan pártoltatik az unitarismus, közlönye merészen ajánlaték, egyes egyéneinek ide oda mozgása jelezteték, míg a ránk sokkal jelentősebb presbyteri egyetemes szövetség legújabb mozgalmáról, ugyanott egy árva szó, jóakaratu tekintet sem adatott) — higgadt mérséklettel, tárgyilagos józansággal kezeltek. Szerző nem esik azon rajongó tulságba, melybe egy tudós Jakab Elek is esett, midőn Dávid Ferenczre ruház minden érdemet s Blandratától, kinek köszönhetik pedig az erdélyi unitáriusok egyházuk megmentését, a meredélyről visszarántását, mely lejtőre épen a tulzólag magasztalt Dávid Ferencz taszitotta, minden érdemet megtagad; Blandrata jobban látta az időket s ő a fenmaradásért hevülve inkább a mentő csónakot szolgáltatotta ahoz.

Szerzőnek annál inkább dicsérendő történet iránti hűsége, mivel a mai unitáriusok (lásd Ker. Magvető, 1880. év. 4. füzet. 286 l.) „a XVI. század legemelkedettebb szellemű magyar reformátor“ aul Dávidot teszik meg, s chamaeleonszerű változásait, ingatagságát csodálják, mint „fokozatos haladást a hitnézetek lajtorjáján fel“; szerintünk oly fel és magasra, hogy ott már csak az ür tátong, vagy oly megritkult lég, honnan az éltető leget kereső léghajósnak is vissza kell térnie. A liberalismus zsarnoksága, elfogultsága idézett Magvető számából is kijő, bebizonyul, mert szerinte a ki nem unitárius, az orthodox, az orthodox pedig „eszét nem is arra használja, hogy vizsgálódják, hanem hogy védje

és fentartsa az irt dogmákat „az orthodox szeme elől még a tényi igazságok is el vannak fedve.“ (247 l.) Ily féle dolgokat azért beszél, mert merész volt egy, ha neki úgy tetszik orthodox, a Dávid Ferencz cultust kissé realisabb körre vonni le ítéletében s Jakab Elek idealizálását észrevenni. Tehát idézek nem orthodox író, nem is egyházi író, Deák Farkast, a ki a „Századok“ 1880. juniusi füzetében, nem theologiai, hanem történet itészi szempontból emeli fel súlyos szavát, s kimondja a Dávid Ferencz élete legujabb megírójáról „bámulja a fanatismust, a rohanva rohanót, s nincs érzéke a mérséklethez,“ „nem is történetet akar talán írni, hanem vallástani apologiát?“ — Történeti tényen alapítólólag mondja Deák Farkas „nem a jézuitizmus ejtette meg Dávid Ferenczet, hanem az, hogy nem ismerte fel az üdvös működés határait.“ (Ehez hasonlólag mondható, ezt bontotta meg Carlstadt és Münzer sikerét is.) Ugyancsak tállólólag s történeti érzékkel igazolja Jab Elek idézett bírálója, hogy „az unitarius status igazi megalapítói — Blandrata, Kendi stb. — is érdemeltek volna némi tekintetet.

E kitérést meg kellett tennem, a hamis áramlat ellenében, s hogy egyházi részről is emeltessék ujólag*) szó az unitarius tulzás és elfogultság ellen; de meg, hogy annál inkább kifejezzem elismerésemet a kézalatti tankönyv szerzőjének tapintatos és elfogulatlan eljárása iránt.

(Vége következik.)

Reformált zsinatunk ügye.

A ref. zsinat megtartására vonatkozó királyi engedélyt, következő leiratban tudatta Debreczen várossal a vallás és közoktatási miniszter: Debreczen sz. kir. város közönségének. Ő császári és apostoli királyi felsége február hó 12-én Bécsben kelt legfelsőbb elhatározásában, legmagasabb engedélyével, legkegyelmesebben hozzájárulni méltóztatott ahoz, hogy a magyar reformált egyház czélba vett alkotmányozó zsinata, az egyetemes konventnek 1880. évi december 27-én kelt legalázatosabb kérvényében elősorolt tárgyak feletti tanácskozás és határozás czéljából, a folyó 1881. évi október hó 31-ik napjára Debreczen városába egybehivassék és megtartassék a nélkül, hogy ez alkalommal, az 1790—1. évi 26. t. cz. 4. §-a értelmében fentartott királyi biztos kirendelésére vonatkozó jogát, Ő Felsége érvényesíteni szükségesnek találta volna; egyebekben az idézett törvény idevonatkozó rendeletei szoroson fentartandók lévén. — Miről a város közönségét oly végre tudósítom, hogy az említett zsinat előtt s annak tartama alatt, a megkivántató előzékenységi intézkedéseket ideje korán megtehesse. — Budapesten 1881. évi február hó 20-án. Trefort m. k.

T Á R C Z A

Nihilismus.

Ki van mondva, s általánosan el van fogadva azon elv, hogy a socialis bajokon csak lassan és következetesen haladó reformok

*) Lásd a korábbit a „Protestáns Hetilap“ 1880. évi 70-ik számában.

által lehet és kell segíteni. Csak a felett nem tudtak még bölcsseink és államtudósaink megegyezni, mik legyenek ezen reformok, hogy keresztül vihetők is legyenek. — Legtöbben elegendőnek tartották a társadalmi elnyomatás és nyomoruság orvoslására a köztársasági államformát és az általános szavazatjogot. Ez meg van már Amerikában, és a socialis bajok még sem szűntek meg. Előállott tehát egy jeles francia tudós Louis Blanc a maga socialis rendszerével, melynek alapja a birtok maximumának meghatározására van fektetve. De mind a tudomány, mind a gyakorlat által be van bizonyítva, hogy a társadalmat a socialisták óhaja szerint reformálni nem lehet. Ekkor előállottak a kommunisták, a kik nem általános birtokegyenlőséget, annyival inkább nem a birtokjog megszüntetését sürgették, hanem csak azt akarták, hogy minden község (kommune) osztatlan birja és kezelje a maga vagyonát, olyan formán, mint ez a Zinzendorfiaknál történik. — Csakhogy a mi egy-két községben kivihető, kivihetetlen lenne akkor, ha minden község a kommunizmus elve szerint volna szervezve, s nem lenne hova menekülniök a kiüzött dologtalan heréknek és csavargóknak. De meg ezen jóakaró emberbarátok, kik a kommunizmus által akartak segíteni a socialis bajokon, nem vetettek jól számot az emberek gyarlóságaival, s csak hamar azt kellett tapasztalniok, hogy tul ugrott a macska az egeren, s a létező társadalmi rend ellen felizgatott nép nem kommunista, hanem cummunard lett, mely az egyének birtoklási jogát nem ismerte el, s az enyim és tied közt nem akart semmi különbséget tenni. Itt már felbomlott minden társadalmi rend, fel még a társadalom legrégebb és legtiszteletre méltóbb intézménye a család élet köteléke is. Azt az elvet, hogy szükségünket korlátozni, s minél kevesebbre kell leszállítani, magára egy kommunard sem akarta alkalmazni. Még maga J. J. Rousseau is, a mult század egyik nagyhirű tudósa, a ki a társadalmi rend által okozott igazságtalanságokon és gonoszságokon elbusulva, egészen világgyűlölővé lett; a ki egy kitűnő tudományos értekezésében „Discours sur les lettres et sur l'origine de l'inégalité“ az emberiség legnagyobb csapásának tartja, ha a polgári törvények szentesítik a tulajdonjogot és birtokegyenlőtlenséget, a miből következik a szolgaság és az emberiség nagyobb részének nyomora; a ki a tudományt és művészetet, melyekre oly büszkék vagyunk a demoralisatio eszközeinek tekinti s kimondja, hogy a civilizatio minden gonosznak forrása; maga ez a Rousseau, a ki nyíltan azt vallja, hogy az ember csak úgy lesz boldog, ha vissza megy ő eredeti állapotára, az erdők rengetegébe, s ott él a vadak módjára, — nem csak meg nem kísérlette ezen boldogság élvezését, holott az öreg Voltaire váltig buzdította, hogy próbálja meg hát Rousseau, mint fiatalabb ember ezt a boldogságot, a mihez neki mint öreg embernek semmi kedve nincs; sőt lehetőleg élvezte a társadalom előnyeit; Párisban lakott, megnősült, sőt gyermekeit falura adta ki dajkáknak; egészen a tudománynak élt, s a zenét annyira mivelte, hogy a hangjegyrírásnak új rendszerét is készített. — De általában így vannak a térsadalmi rend ellen küzdő apostolaink, ajánlják másnak az orvosságot, hanem maguk nem veszik be.

Minden állam éber figyelemmel kíséri a már internationalissá vált socializmus működését, igyekszik azt akadályozni, de nem annyira betiltó rendeletekkel, hanem inkább az által, hogy igyekszik az alapot rántani ki annak lábai alól, a népnevelést és a jogegyenlőséget fokként fejleszti, s ezek által lassanként a népnek jobb állapotát idézi elő. Be is látják a socialisták, hogy ez oly helyes út és mód, mely által a jobb állapot fokkénti lassu kifejlődése bizton várható. De erre meglehet századokig kellene

várni, s addig szenvedni kellene a helyzet nyomorúságait. Ez már mégis sok a socialismus apostolainak. Vesszen az egész társadalom minden intézményeivel és törvényeivel. Fel kell forgatni mindent a mi létezik, mint Rousseau akarta; térjünk vissza a vadak életmódjára.

Ezen végletekig vitt forradalmi eszme a nihilismus vagy a morphismus. Ennek apostola Bakunin. Mint Dante, midőn a pokolnak legalsó fenekére leszállott, egyszerre szemben találta magát a bukott angyalok rettenetes fejedelmével: úgy mi is, ha a forradalmi socialismus legalsó örvényébe tekintünk, szemben találjuk magunkat a nihilismus rettenetes apostolával, Bakunnal.

A forradalmi socialismus eszméje nem ő tőle származott ugyan, az már ő előtte terjesztetett az Internationalis egyletek által; de ő volt az, a ki midőn az Internationalék rendezését kezébe vette, ezen végletekig vitt forradalmi eszmét az orosz jellemről fejlett exaltatióval és mysticismussal párosítva nihilismussá fejtette; s egész Európában, főként azonban Itáliában, Schveiczbán, Belgiumban, Spanyol és Francia országokban ez a nihilismus egészen más jellemet ölt, mint Európának más államaiban, azt könnyen meg lehet fejteni. Ösmeretes dolog ugyanis, hogy Oroszországban, talán az orosz faj sajátosságos jelleméből, s talán még inkább társadalmi viszonyaiból nem egy oly különös jelenség fejlődik, a milyenre más népfajnál gondolni sem lehet. Általánosan tudva van ugyanis, hogy Oroszországban, s főként épen nagy városaiban egy öncsonkító felekezet annyira el van terjedve, hogy magában Pétervárbán is az ezen felekezethez tartozó kisebb bankárok egy egész kis utczát foglalnak el. — Ezek önként vetik magukat alá az öncsonkítás azon nemének, melynek hajdan Origenes is — természetesen egészen más okokból — alávetette magát, s a mi Abelárd Péteren erőszakkal hajtatott végre. Ezek az öncsonkítók ugyanis úgy okoskodnak: hogy ha a zsarnokokat nem képesek is elpusztítani, s ekként a szabadságot megalapítani, legalább az alattvalóknak, az elnyomottak számára és nyomorra született polgároknak számát nem szaporítják. És ez a sajátosságos, de különben nem veszélyes felekezet, a legszigorubb büntetések dacára is nagy mérvben terjed.

Másik különös, de már nem ilyen ártatlan, nem kevésbé fanatikus és természetellenes jelenség a nihilista összeesküvőknek azon bámulatos makacs kitartása, önmegtagadása, merészsége és felfedezhetetlensége, a mit egy civilizált társadalom tagja alig képes felfogni.

Ezt a nihilismust egy olyan ember teremtette, szervezte s terjesztette el nemcsak Oroszországban, hanem egész nyugot Európában, a ki sem eszére, sem tudományos képzettségére nézve épen nem volt valami kitünő ember, hanem orosz volt minden izében.

(Folytatása következik.)

Különfélék.

Ujlaki Gábor vitkai lelkész részére adakoztak 3-ik közlemény: Vadon Miklós nyüvedí lelkész 1 frt, Séra Ferencz siteri lelkész 1 frt, Némethy Lajos debreczeni lelkész 2 frt, Láposy János t. eszlári lelkész 2 frt, Illyés Bálint és Dorogi Lajos kisujszállási lelkészek együtt 4 frt, Dr. Medve Kálmán

debreczeni ügyvéd 2 frt, Szél Kálmán n. szalontai lelkész 3 frt, Szikszai József szalacsi lelkész 2 frt, Nagy Sándor t. n. révi lelkész 1 frt. Tég l á s r ó l 3 frt 70 kr, (melyet is adtak: Sáfrány Zs. lelkész 1 frt, Sz. L. 50 kr, K. S. 30 kr, F. J. 20 kr, Sz. J. 30 kr, K. B. 30 kr, K. Sz. B. 20 kr, P. G. 20 kr, E. D. 20 kr, K. S. 20 kr, S. B. 10 kr, D. D. 20 kr, T. J. 10 kr.) Bihari Gábor b. szegszárdi lelkész 1 frt, Kovács Lajos n. körösi lelkész 2 frt, Borsos István h. k. sz. miklósi lelkész 5 frt, konyári ref. egyház 5 frt, Kálmánczhelyi Imre konyári lelkész 1 frt, összesen 35 frt 70 kr; az eddigi gyűjtés eredménye: **147 frt 36 kr.**

Helyreigazítás. A legközelebbi számban a 64-ik lapon a R. I. egyházi beszédében e helyett: „a föld megtanit bennünket mindenekre“ olvasandó: a föld megtanit bennünket m i n d e z e k r e. A 66-ik lapon a részvét nyilatkozatot küldötték között: a pécsi ref. theologiai intézet tanárai helyett olvasandó: a budapesti ref. theologiai intézet tanárai.

Ádám Gerzson n. körösi lyceum tanára és igazgatójának 25 éves tanári jubileuma mult hó 22-én folyt le nemes egyszerűséggel és meghatólag! Volt tanítványai ez alkalomból 200 frt ösztöndíj alapítványt tettek, melynek évi kamata egy minden tekintetben kiváló szorgalmu s tehetségű jó erkölcsű tanulóknak fog adadni. Szivemből óhajtom, hogy a kitünő derék tanár, kit már itt a debreczeni főiskolában is mint humánus esküdt félügyelőt tiszteltem és becsültem, nagyon sokáig legyen még hű munkása protestáns tanügyünknek. T. S.

Az egyházi bíróság és törvénykezési rendtartás tárgyában működött konventi bizottság üléseit mult hó 18—21. napjain tartotta meg Budapesten. Jelen voltak: Beóthy Zsigmond, id. Kiss Áron, Ritook Zsigmond, Szilágyi Dezső rendes, Balagi Mór, Mocsáry Lajos és Molnár Béla helyettes tagok; — einökké Beóthy Zs választatott, a jegyzői teendőkkel pedig Molnár Béla bízott meg. — A bizottság ezen munkálatát, melyet kinyomatott, az egyetemes konvent elé terjeszti be.

Gyoronon Február hó 5-én polgári tánczvigalom tartott a három (helv. hitv., róm. kath. és görög nem egy.) felekezeti iskola javára, az összes bevétel 166 forint és 50 kr volt. A kiadás tett 79 forintot és 50 krt. A tiszta jövedelem e szerint 87 frt és 1 kr-ra megyen. Ez összeg 3 egyenlő részre osztatott fel s egy-egy iskolának, és így a reformátusok iskolájának is 29 frt jutott, mely összeget ez utóbbi előjárói az I. aradi takarékpénztárban helyezték el iskolai alapul, melyhez Kotzó Károly jegyző és Kovács László főgondnok 1—1 forintot adományozván, most a ménesgyoroki egyháznak 31 forintja van letéve felekezeti iskolája fentartásának javára. Aradon is megindult a reformátusok kebelében egy üdvös mozgalom, a felekezeti iskola felállítására, illetőleg újból teremtése szempontjából. Egy iskolai teremnek a lelkészlak telkén építtetése czéloztatik s hogy egyelőre az iskolai oktatást vezetné a lelkész. Az ezelőtt 10 évvel világgá bocsátott telegramm és a mai hangulat közt nagy a különbség, de ez is az idők ismertető jelei közé tartozik. Sikert kívánunk az aradi egyháznak a nemes törekvéshez, s hiszszük nem is csal meg a remény, melyet mostani tiszteletben álló lelkésze felől jogsan táplálunk.

A sárospataki ref. akadémia tanrendje, az 1880—1. iskolai év második felére.

A) A vallástudományi szakban.

Mitrovics Gyula, rendes tanártól: Theologiai erkölcs-tan; Gyakorlati theológiából: A katekhetikát és liturgikát, folytonos tekintettel a magyar ref. istentiszteleti szertartások történeti fejlődésére; egybekötve mindkét lelkészi működési kör lelki gondozói oldalára vonatkozó alkalmi utasításokkal s a legújabb büntető törvénynek a lelkészi teendőket szabályozó szakaszainak ismertetésével, hetenként 5 órán. Warga Lajos, rendes tanártól: Egyház történelem (a reformatio utáni korszak folytatása), h. 6 ó. Bibliai földrajz és régiségtan (folytatva), h. 4 ó. Nagy Gusztáv, rendes tanártól: A vallástudományok rendszere, h. 5 ó. A pozitív keresztyén vallástan (folytatva), h. 5 ó. Radácsi György, rendes tanártól: Az ó-szövetség története, h. 3 ó. Uj-szövetségi írásmagyarázat (Péter 1-ső, 2-ik levele és a Judás levele), h. 3 ó. A héber nyelvismertetés (folytatva), h. 4 ó. Krüzselyi Bálint, akadémiai tanártól: Az egyház jog (folytatva), h. 4 ó.

B) A bölcsészeti szakban.

Orbán József, rendes tanártól: Az egyetemes történelem (ujkor, folytatva), h. 5 ó. Szinyei Gerzson, rendes tanártól: Magyar irodalom történelméből az Aurora kör költészetét (folytatva), h. 4 ó. Bokor József, rendes tanártól: A görög bölcsészet története (folytatva), h. 3 ó. A képzőművészet aethetikája (folytatva), h. 2 ó. Kun Pál, tanártól: A francia szocialista rengényirodalom (Dumas, Janin, Karr, Soulié, Sue, Balsac, Sand, Michelet), h. 2 ó.

C) A jog- és államtudományi szakban.

Emödy Dániel, rendes jogtanártól: A magyar magánjog (folytatva), h. 6 ó. A polgári peres és perenkívüli eljárás, beleértve a telekkönyvismét is (folytatva), h. 5 ó. Nemes Ferencz, rendes jogtanártól: A magyar büntetőjog (folytatva), h. 5 ó. A magyar államjog, h. 5 ó. A magyar közigazgatási jog (folytatva), h. 1 ó. Dr. Szánthó Gyula, rendes jogtanártól: A római jog (folytatva), h. 8 ó. A római magánjog általános tanai, h. 2 ó. Dr. Ballagi Géza, rendes jogtanártól: Az alkotmány- és kormányzati politika, h. 6 ó. A pénzügytan, h. 4 ó. V. Krüzselyi Bálint, rendes jogtanártól: A váltó- és kereskedelmi jog, h. 6 ó. Az egyház jog (folytatva), h. 4 ó. Dr. Bacsoni Lajos, rendes jogtanártól: A magyar pénzügyi jog, h. 6 ó. Az európai tételes nemzetközi jog (háborújog, rendkívüli előadás), h. 2 ó. A magyar pénzügyi intézetek története (rendkívüli előadás), h. 2 ó. Bokor József, akadémiai rendes tanártól: Jogbölcsészet (folytatva), h. 5 ó. Dr. Kun Zoltán, főiskolai orvos, előadja a törvénytudományi orvostant, h. 2 ó.

Felelős szerkesztő: **TÓTH SÁMUEL.**

Szerkesztő társak: **BÉKÉSI GYULA,**
GERGELY KÁROLY,
GÉRESI KÁLMÁN.

HIRDETÉSEK.

Ajánlkozás.

Egy jó bizonyítvánnyal ellátott ifju, ki a tanítói pályán legközelebb, 6 éven keresztül mint önálló tanító működött, kinek a kántori teendők végzéséről is kitünő bizonyítványa van, alkalmazást keres.

Bővebb felvilágosítást ad Danesházán (u. p. Nagy-Rábé, Bihar megye)

Balogh Bénéámin,
tanító.

KÖNIG RUDOLF ref. lelkésznél

(Budapest, Váci-ut 76. sz. a.)

megrendelhetők a következő vallásos iratok.

1. Bibliai kézikönyv. Kalauzul a Szent-Irás tanulmányozásához. Készítette: Dr. Angus József, a Royal Asiatic Society tagja. Lelkészek és theológiát tanulók számára. Angolból fordítva 46 iv, földabroszokkal; vaszonba kötve 3 frt 80 kr.
2. A zarándok útja (képekkel). Egész vászonban, czimmal, 25 iv kötve 80 kr.
Ugyanaz, fél vászonba kötve 70 kr.
3. Bibliai földrajz (képekkel). Palaestina földabroszával, 23 1/4 iv kötve 70 kr.
Ugyanaz, finom kötésben 90 kr.
4. Bibliai régiségek (képekkel). Palaestina földabroszával, 23 iv kötve 70 kr.
Ugyanaz, finom kötésben 90 kr.
5. Hajnalpir (képekkel). Egész vászonban, kötve 70 kr.
Ugyanaz, egyszerű kötésben 40 kr.
6. Napfelkölte (képekkel). Egész vászonban, kötve 70 kr.
Ugyanaz, egyszerű kötésben 40 kr.
7. Dr. Saphir: Krisztus és az Irás. 11 iv kötve 60 kr.
8. Frigyes katona, 3 képpel. 7 1/2 iv kötve . 60 kr.
Ugyanaz, egyszerű kötésben 30 kr.
9. Kristóf vén kintornája, vagy: „Otthon, édes otthon,” 3 képpel. 11 iv kötve . . 50 kr.
Ugyanaz, egyszerű kötésben 30 kr.
10. Jézus szavai az elfáradtakhoz. Elmélkedések a hónap minden egyes napjára, kötve 5 kr.

Budapestről, minden küldemény bérmentve szállítatik.

4—6